

Кришталь М. А. кандидат психологічних наук, професор, Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України
<https://orcid.org/0000-0003-0701-4731>

Фомич М. В. кандидат психологічних наук, доцент, Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України
<https://orcid.org/0000-0003-1253-2656>

Дячкова О. М. кандидат педагогічних наук, Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України
<https://orcid.org/0000-0001-5164-3522>

ПСИХОЛОГІЧНА СЛУЖБА ДСНС УКРАЇНИ ЯК СУБ'ЄКТ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ РІШЕНЬ І ФОРМ РОБОТИ КАБІНЕТУ ПСИХОЛОГІЧНОГО РОЗВАНТАЖЕННЯ ПЕРСОНАЛУ ОРСЦЗ

Розглянуто діяльність психологічної служби ДСНС України як організаційної форми практичної психології та суб'єкта впровадження інноваційних рішень і форм роботи кабінету психологічного розвантаження персоналу ОРСЦЗ. Розкрито організаційну структуру, напрями, завдання та функції Служби. З'ясовано особливості функціонування кабінету психологічного розвантаження персоналу ОРСЦЗ. Встановлено, що з огляду на сучасний зміст діяльності персоналу ОРСЦЗ, застарілість нормативно-правової бази, що регламентує порядок роботи кабінету, актуальними є завдання, пов'язані із розробкою нової системи їхнього функціонування, де психологічна служба є суб'єктом впровадження інноваційних рішень і форм роботи.

Ключові слова: практична психологія; психологічна служба ДСНС України; кабінет психологічного розвантаження; персонал ОРСЦЗ; професійна діяльність; інноваційні рішення і форми роботи психолога.

Вступ. Поширення гуманістичних ідей про цілі, форми, методи та психологічні умови розвитку особистості справили суттєвий вплив на розвиток системи охорони психічного здоров'я населення держав світу. Однією із форм їхньої реалізації стала поява низки закладів, установ, підрозділів і посад, які у своїй структурованій сукупності отримали назву «психологічна служба», що стала важливою сферою застосування практичної психології.

Історія створення психологічних служб бере свій початок в США з XIX століття, де вони були найбільш представлені в системі освіти [3]. З початком XX століття без психологічних служб практично не обходилася жодна з державних структур у переважній більшості розвинутих держав [2].

Засади створення вітчизняної загальнодержавної соціально-психологічної

служби як єдиної системи охорони й підтримки психічного здоров'я населення виникли в кінці 70-х початку 80-х років минулого століття, де обговорювалися на сторінках журналу «Вопросы психологии» [6].

За визначенням В. Панка, психологічна служба як органічна складова державної системи охорони психічного і соціального здоров'я громадян, покликана надавати соціальну і психологічну допомогу особистості не тільки у кризові моменти її життя, а й у процесі розвитку і саморозвитку [6].

З цією метою у нашій державі почали активно створюватись відомчі психологічні служби, зокрема й у Державній пожежній охороні МВС України, де у 1998 році було створено позаштатний Центр практичної психології, який очолював М.А. Кришталь. У квітні 2006 року, на підставі рішення колегії МНС України, відповідно до Концепцією

Питання психології

психологічного забезпечення службової діяльності працівників апаратів та підрозділів МНС [9], створено відділ психологічного забезпечення та роботи з населенням.

Низка реорганізацій та зміна нормативно-правової бази, що пройшли з того часу, суттєво вплинули на зміну функцій психологічної служби, нині вже Державної служби України з надзвичайних ситуацій (ДСНС України). Проте найбільший вплив на розвиток психологічної служби ДСНС України, справив прийнятий у 2012 році Закон України «Кодекс цивільного захисту» [5], яким було закріплено за центральним органом виконавчої влади з питань цивільного захисту, яким є ДСНС України, функції з психологічного захисту, а отже унормовано наявність робочого місця психолога в осередку надзвичайної ситуації.

Теоретичне підґрунтя. Проблема дослідження діяльності психологічних служб досить ґрунтовно відображена через призму практичної психології у працях Б.Г. Ананьєва, О.Ф. Бондаренка, Л.С. Виготського, І.В. Дубровіної, Л.М. Карамушки, Є.О. Клімова, С.Д. Максименка, В.С. Мерліна, Н.І. Пов'якель, В.В. Рибалки, В.О. Татенка, Ю.М. Швалба, С.І. Яковенка, Т.С. Яценко та ін.; власне діяльність психологічних служб широко розкрита у працях В.Є. Бенера, Ю.З. Гільбух, І.А. Дубровіна, Є.І. Изотова, В.Г. Панка, Н.Ф. Романова, О.В. Строяновської. Проблеми діяльності відомчих психологічних служб досліджено в роботах Д.О. Александрова, В.І. Барка, М. Бентона, Д.А. Горбенко, Я.Ю. Кондратьєва, В.О. Коновалової, В.О. Лефтерова, В.С. Медведева, М. Мескона, Л.І. Мороз, О.В. Тімченка, О.П. Хохліної, О.М. Цільмак, Г.Й. Шнайдера, Г.О. Юхновця, С.І. Яковенка. Теоретико-методологічні та нормативно-правові засади діяльності психологічної служби ДСНС України висвітлювали О.Ф. Алімов, В.П. Бут, М.А. Кришталь, С.М. Миронець, Н.В. Оніщенко, А.С. Сичевський, О.В. Тімченко тощо.

Сучасний стан психологічної служби ДСНС України характеризується наявністю певних проблем, що пов'язані, насамперед, з організаційно-правовими і методичними питаннями її діяльності, зокрема аспектами діяльності кабінетів психологічного розвантаження персоналу ОРСЦЗ, у зв'язку із застарілою нормативно-правовою базою та необхідністю впровадження сучасних інноваційних рішень і форм роботи кабінету. Зазначені питання потребують спеціального комплексного дослідження та розроблення на цій підставі відповідних пропозицій.

Мета статті – визначення напрямів, завдань та функцій діяльності психологічної служби ДСНС України як суб'єкта впровадження інноваційних рішень і форм роботи кабінету психологічного розвантаження персоналу ОРСЦЗ.

Методи дослідження. Під час проведення дослідження використано комплекс методів: *філософські* (діалектичний метод – під час розгляду базових понять дослідження практичної психології та однієї з її організаційних форм – психологічної служби ДСНС України; герменевтичний – при тлумаченні нормативно-правових актів; аксіологічний – для аналізу правових та психологічних літературних джерел); *загальнонаукові* (історико-правовий – для розкриття генезису основних етапів становлення і розвитку психологічних служб; системноструктурний підхід – при проведенні теоретичного аналізу зарубіжних та вітчизняних наукових джерел із порушеної проблематики).

Результати і обговорення. Психологічна служба ДСНС України – це сукупність відділів, секторів та посад, що організаційно складають єдину систему, основу якої становлять фахівці у сфері практичної психології. До структурних компонентів психологічної служби ДСНС України належить Відділ психологічного забезпечення підрозділів ОРСЦЗ апарату Державної служби України з надзвичайних ситуацій та територіальні підрозділи психологічної служби у штаті Головних управлінь ДСНС України в областях [1, 6].

Питання психології

Служба функціонує відповідно до вимог «Кодексу цивільного захисту України» [5], «Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій» [13], наказу МВС України №747 від 31.08.2017 «Про затвердження Порядку психологічного забезпечення в Державній службі України з надзвичайних ситуацій» [8], наказу МНС України №466 від 03.12.2003 «Про затвердження Інструкції про порядок поглибленого психологічного обстеження кандидатів на керівні посади територіальних органів управлінь МНС України» та «Методичних рекомендацій з вивчення соціально-психологічного клімату в колективах апаратів і підрозділів МНС України» [10], наказу МНС України №103 від 10.04.2003 «Про затвердження Положення про кабінет психологічного розвантаження особового складу державної пожежної охорони» [11].

Відповідно до керівних документів [5, 8] метою функціонування психологічної служби є забезпечення психологічного та соціального супроводу персоналу ДСНС України та населення, що потрапило в зону надзвичайної ситуації.

Згідно з наказом МВС України №747 «Про затвердження порядку психологічного забезпечення в Державній службі України з надзвичайних ситуацій» від 31.08.2017 на психологів психологічної служби покладаються такі завдання [8]:

1. Організація та проведення професійно-психологічного відбору кандидатів для проходження служби цивільного захисту, роботи (для рятувальників) та навчання у навчальних закладах ДСНС;

2. Організація та проведення психологічної підготовки осіб рядового і начальницького складу з урахуванням специфіки та умов виконання завдань за призначенням;

3. Оцінка рівня індивідуально-психологічних якостей осіб рядового і начальницького складу, які враховуються під час проведення їх атестації;

4. Надання допомоги керівникам органів і підрозділів цивільного захисту з питань створення ефективної системи психологічної готовності осіб рядового і начальницького складу та рятувальників до виконання завдань за призначенням;

5. Упровадження новітніх психологічних і психотренінгових технологій, зокрема за напрямками службової діяльності, у тому числі із застосуванням комп'ютерної техніки (автоматизованих психодіагностичних комплексів), для вивчення, оцінки і прогнозування професійної діяльності;

6. Вивчення та моніторинг СПК у колективах, рейтингу посадових осіб та надання допомоги керівникам у згуртуванні колективу;

7. Підготовка рекомендацій щодо попередження суїцидів, здійснення психологічного аналізу їх причин;

8. Проведення психопрофілактичної роботи, спрямованої на збереження, зміцнення й відновлення психологічної безпеки та психічного здоров'я осіб рядового і начальницького складу, рятувальників та працівників, попередження виникнення соціально-психологічної та особистісної дезадаптації;

9. Надання психологічної допомоги та підтримки особам рядового і начальницького складу, рятувальникам та працівникам, які перебували в екстремальних умовах та постраждали внаслідок дії стрес-факторів;

10. Надання екстреної психологічної допомоги постраждалим унаслідок надзвичайних ситуацій;

11. Науково-дослідницьке та методичне супроводження діяльності психологічної служби.

Вирішення цих чи інших завдань психолог служби психологічного забезпечення здійснює за допомогою основних напрямів професійної діяльності. Незважаючи на специфіку діяльності психологів ДСНС України, складність та значення поставлених перед ними завдань, у своїй роботі вони реалізують основні

Питання психології

напрями діяльності практичного психолога, а саме:

1. Психодіагностика – є одним із найважливіших видів діяльності психолога ДСНС України. Мета – збір психологічної інформації про людину або групу, «конкретних знань про конкретну людину, отримані на основі узагальненої теорії» [3]. Психологічне обстеження проводиться при визначенні придатності кандидатів до служби цивільного захисту та навчання у закладах вищої освіти ДСНС України; при виявленні осіб з асоціальними установками, осіб з нервово-психічною нестійкістю та у стані дезадаптації; при вивченні працівників, що переміщуються на вищі посади; при оцінці психологічної готовності працівника до дій в екстремальних ситуаціях та до виконання окремих видів оперативно-рятувальних робіт; при оцінці психічного стану фахівця, його особистісних ресурсів до відновлення, для вирішення питання щодо надання реабілітаційної допомоги.

2. Психопрофілактика направлена на виявлення працівників з ознаками дезадаптації, надання допомоги керівникам усіх рівнів з питань зміцнення дисципліни та законності, створення ефективної системи забезпечення психологічної та психофізіологічної надійності персоналу, здійснення заходів щодо оптимізації соціально-психологічного клімату, на формування здорового способу життя.

3. Психологічна просвіта та пропаганда направлена на формування у фахівців знань з профілактики психічних розладів, які виникли в результаті втоми, напруження, психоемоційного перевантаження, з розв'язання конфліктних ситуацій на службі та побуті.

4. Психологічна підготовка особового складу служби цивільного захисту, направлена на забезпечення готовності працівників до виконання завдань за призначенням, особистої безпеки та формування професійно важливих якостей.

5. Психологічне консультування – надання психологічної допомоги персоналу служби цивільного захисту, керівникам

органів та підрозділів з оптимізації соціально-психологічного клімату у колективах, членам сімей персоналу ДСНС України з розв'язання побутових конфліктів, вирішення особистісних проблем.

6. Психологічна корекція спрямована на оптимізацію психічних та функціональних станів, які виникають в процесі професійної діяльності персоналу ОРСЦЗ (втома, перевтома, моногонія, стрес).

Поряд із загальними напрямками діяльності усіх відомчих психологічних служб, відмінним у діяльності психологів ДСНС України буде функція, що покладена на ДСНС Кодексом цивільного захисту, а саме: психологічний захист населення в умовах надзвичайної ситуації (ст. 38), такі завдання окрім працівників зазначеного складу більше не виконують жодні інші фахівці [5]. Саме тому фахівці психологічної служби ДСНС мають володіти специфічними компетенціями.

Згідно наказу ДСНС України №707 від 05.12.2018 «Про затвердження Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників у сфері цивільного захисту» [7] на посаду психолога ДСНС призначається особа з вищою освітою за освітнім ступенем бакалавра або магістра в галузі знань «Соціальні та поведінкові науки» (спеціальність 053 «Психологія»)

Відповідно до кваліфікаційних вимог психолог повинен володіти знаннями законодавчих та нормативно-правових актів з питань цивільного захисту, наказів, положень, методичних та керівних документів, що регламентують організацію роботи служби психологічного забезпечення. Не менш важливими є знання про технічні засоби, які застосовуються в процесі вивчення умов праці фахівців ДСНС. Також особистість, яка перебуває на посаді психолога повинна вміти аналізувати передовий вітчизняний і світовий досвід роботи своїх колег, які працюють в даній сфері. Необхідними компонентами професійної діяльності психолога є форми та методи роботи із засобами масової інформації, правила ділового етикету та

Питання психології

норми професійної етики. У своїй роботі психолог повинен використовувати сучасні методи та технології психологічного впливу для нейтралізації негативних чинників надзвичайної та екстремальної ситуації.

Важливою складовою роботи психолога ДСНС України, є теоретичні знання з багатьох галузей психології: загальної, диференціальної, соціальної. Наприклад, знання із загальної психології надає психологу знаннями про методи вивчення особистості, особливості її психічних процесів, станів та властивостей. Використання вікової психології, надає можливість диференціювати індивідуально-психологічні особливості працівників залежно від їх віку, правильно організувати соціально-виховну роботу з молоддю, працівниками передпенсійного і пенсійного віку. Знання соціальної психології необхідні для психологічної підтримки адаптації працівників до умов служби; вивчення соціально-психологічного клімату в органах та підрозділах цивільного захисту, розробка за його результатами відповідних рекомендацій; психологічне забезпечення комплектування спеціальних загонів, караулів, з урахуванням психологічної сумісності осіб, що належать до їх складу [18]. Водночас психолог, який здійснює професійні завдання, що пов'язані із психологічним супроводом працівників ризиконебезпечних професій, сам знаходиться в осередку надзвичайної ситуації та працює з постраждалими, як зазначає В.П. Садковий з авторами [12] має володіти спеціалізованими знаннями екстремальної та кризової психології з метою розуміння закономірностей функціонування психіки та життєдіяльності індивіда в зоні граничних можливостей організму, особистості, групи, соціуму, а також удосконалення управління та практичної діяльності підрозділів ДСНС України у надзвичайних ситуаціях.

Аналіз літературних джерел дав нам змогу поділити діяльність психолога ДСНС України на два основні періоди: діяльність в звичайних, повсякденних умовах та

діяльність в умовах надзвичайної ситуації [8, 12]. Кожен із цих періодів професійної діяльності характеризується своїми стресовими чинниками.

Повсякденний період роботи проходить в умовах монотонії, дерації, нечіткості окреслення функцій та завдань, перевантаження додатковими обов'язками та вплив низки несприятливих факторів, які можуть обумовити надмірне психічне та фізичне напруження. В умовах екстремальної діяльності напруженість праці психолога значно зростає. Це виявляється у напруженості центральної нервової системи та вимагає формування нового динамічного стереотипу, який не властивий для особистості в звичайних умовах. Основними стресовими чинниками, які висуває перед психологом діяльність в екстремальних умовах є загибель людей, робота з родичами постраждалих, непередбачуваність обставин, емоційне напруження, дефіцит часу для ухвалення рішень та постійна нервово-психічна напруга [12].

Фахівці служби психологічного забезпечення в режимі безперервної діяльності проводять комплексні заходи, направлені на ранню діагностику відхилень в психічному здоров'ї персоналу, залученого до виконання оперативних дій в осередку надзвичайної ситуації. Важкі умови праці і ненормальні психічні стани можуть сприяти виникненню у них нервово-психічних розладів, бути причиною захворювань, травматизму і загибелі. Крім цього, останнім часом відмічається тенденція до зростання суїцидальної активності серед персоналу ДСНС [4]. Висока ймовірність виникнення у працівників ДСНС, в силу складності і небезпеки їх праці, різних небажаних наслідків вимагає розробки і застосування спеціального психологічного комплексу заходів з попередження, корекції, а також мінімізації вищезазначених наслідків. Впровадження подібних заходів має важливе значення для підтримки оперативної готовності та підвищення ефективності функціонування підрозділів ОРСЦЗ ДСНС України.

Питання психології

З метою належної організації проведення психопрофілактичної роботи з особовим складом ОРСЦЗ, надання цій роботі системного характеру в підрозділах ОРСЦЗ діють кабінети психологічного розвантаження. Їхня діяльність регламентується наказом МНС України №103 від 10.04.2003 «Про затвердження Положення про кабінет психологічного розвантаження особового складу державної пожежної охорони» [11].

Нормативні документи визначають кабінет психологічного розвантаження як спеціально обладнане приміщення, де знаходиться: приміщення для групової або індивідуальної психокорекційної роботи та психологічного обстеження, апаратне приміщення для розміщення аудіо-, відео-, проекційної та іншої апаратури, яка використовується при проведенні психокорекційної роботи і психологічного тестування, та робоче місце психолога.

Завданнями кабінету психологічного розвантаження є: психологічна підготовка особового складу до службових психоемоційних навантажень; профілактика психоемоційного перенавантаження і розвитку психологічного стресу в процесі службової діяльності; корекція психоемоційного стану працівників, у випадках його порушення, підвищення ефективності їх службової діяльності, у тому числі в екстремальних умовах; профілактика і попередження міжособистісних конфліктів та підтримка психологічного клімату в колективі підрозділу; забезпечення психологічної адекватності при доборі та розстановці кадрів у підрозділі; надання екстреної психологічної допомоги особовому складу після перебування в екстремальних умовах; навчання особового складу застосуванню практичних психологічних навичок для розв'язання службових задач і прийомів психологічної саморегуляції; адаптація наявного практичного і теоретичного психологічного досвіду до особливостей діяльності конкретного підрозділу [11].

Технічні вимоги та інженерно-психологічні рішення щодо планування кабінету психологічного розвантаження персоналу ОРСЦЗ, форми та методи роботи психолога також чітко унормовані і з 2003 року не зазнали змін. При аналізі відповідного документу не складно помітити, що завдання кабінету, неповною мірою ролеватні завданням діяльності психологічної служби ДСНС України, що зазнали суттєвих змін виходячи із сучасних загроз та викликів, що долає персонал ДСНС України у ході оперативних дій, тобто мова йде про зміну змісту діяльності. Окрім цього і суб'єктність даного документу викликає багато запитань, оскільки сьогодні не існує таких фахівців як особовий склад державної пожежної охорони, як і власне пожежної охорони.

Тому з огляду на зміну організаційної структури, специфіки завдань підрозділів цивільного захисту, широкого спектру функційних обов'язків психологів ДСНС України, на часі перегляд форм і методів роботи, інженерно-технічних рішень відповідних кабінетів. Озброєння психологів новітніми технологіями психологічної підтримки та відновлення професійної працездатності, корекції психічних функцій персоналу ОРСЦЗ. Саме час впроваджувати нову систему функціонування кабінетів психологічного розвантаження, що базувалась би на сучасних досягненнях науки і практики психологічного забезпечення професійної діяльності персоналу ризиконебезпечних професій, використовувала б інноваційні форми роботи практичної психології.

Висновки. Таким чином, можна зазначити, що психологічна служба ДСНС України є однією із важливих сфер застосування практичної психології. Як загальновідомча служба, вона створена на підставі рішення Колегії МНС України, відповідно до Концепцією психологічного забезпечення службової діяльності працівників апаратів та підрозділів МНС України № 187 від 23.11.2004. Психологічна служба ДСНС України здійснює свою

Питання психології

діяльність у двох основних напрямках: психологічний захист населення в умовах надзвичайних ситуацій та психологічне супроводження професійної діяльності персоналу ОРСЦЗ. Виконання завдань щодо останнього сьогодні викликає певні труднощі, що пов'язані з однієї сторони – наявністю певної матеріальної та методичної бази для роботи та необхідністю її утримання, а з іншої – моральною її застарілістю, зокрема у частині роботи кабінета психологічного розвантаження. Нормативний документ, що визначає порядок його функціонування, застосування форм і методів роботи датований 2003 роком, відповідно нині ці норми є такими, які не

відповідають сучасному змісту діяльності персоналу ОРСЦЗ, рівню науки і практики психологічного забезпечення професійної діяльності персоналу ризиконебезпечних професій. Тому актуальними є завдання, що пов'язані із розробкою нових технічних та інженерно-психологічних рішень даних кабінетів, озброєнням психологів новітніми технологіями психологічної підтримки та відновлення професійної працездатності, корекції психічних функцій персоналу. Тобто мова йде про нову системи функціонування кабінетів психологічного розвантаження, де психологічна служба ДСНС України є суб'єктом впровадження інноваційних рішень і форм роботи.

Список використаних джерел

1. Алімов О.Ф. Психологічне забезпечення органів і підрозділів цивільного захисту: сучасний стан та шляхи вдосконалення [Електронний ресурс] / О.Ф. Алімов // Проблеми екстремальної та кризової психології. – Випуск 3. Частина 1. – Режим доступу : https://nuczu.edu.ua/sciencearchive/ProblemsOfExtremeAndCrisisPsychology/vol3_1/01.pdf.
2. Анненкова М.В. Кабинет психологической розгрузки – необходимость любого предприятия / М.В. Анненкова, Д.С. Иванов // Вісник Донбаської національної академії будівництва і архітектури. – 2010. – №4. – С. 226-228.
3. Горбенко Д.А. Організаційно-правові та методичні засади удосконалення діяльності психологічної служби МВС України : дис... на здобуття наук. ступеня канд. ю. наук за спеціальністю 19.00.06 / Д.А. Горбенко. – Київ: НАВС, 2018. – 307 с.
4. Довідка про стан психологічного забезпечення органів та підрозділів цивільного захисту у 2020 році. – К. : ДСНС України. – 5 с.
5. Кодекс цивільного захисту України від 2 жовтня 2012 року № 5403-VI [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5403-17>.
6. Психологічна служба : підруч. / [В.Г.Панок (наук. ред.), А.Г.Обухівська, В.Д.Острова та ін.]. – Київ : Ніка-Центр, 2016. – 362 с.
7. Наказ ДСНС України від 05.12.2018 № 707 «Про затвердження Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників у сфері цивільного захисту» [Електронний ресурс] // ДСНС України. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0707388-18>.
8. Наказ МВС України від 31.08.2017 № 747 «Про затвердження Порядку психологічного забезпечення в Державній службі України з надзвичайних ситуацій» [Електронний ресурс] // МВС України. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1390-17/page>.
9. Наказ МНС України від 23.11.2004 № 187 «Про затвердження Концепції психологічного забезпечення службової діяльності працівників апаратів та підрозділів Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій». – К. : МНС України, 2004. – 3 с.
10. Наказ МНС України від 03.12.2003 №466 «Про затвердження Інструкції про порядок поглибленого психологічного обстеження кандидатів на керівні посади територіальних органів управлінь МНС України та Методичних рекомендацій з вивчення соціально-психологічного клімату в колективах апаратів і підрозділів МНС України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://psy.dsns.gov.ua/files/2016/5/18/466.pdf>
11. Наказ МНС України від 10.04.2003 №103 «Про затвердження Положення про кабінет психологічного розвантаження особового складу державної пожежної охорони» [Електронний ресурс] // МНС України. – Режим доступу: <https://psy.dsns.gov.ua/files/2016/5/18/103.pdf>

Питання психології

12. Основи психологічного забезпечення діяльності МНС: підручник / [Ю.В. Александров, М. В. Болотських, О. П. Євсюков та ін.]. – Харків: Університет цивільного захисту України, 2009. – 256 с.

13. Постанова Кабінету Міністрів України від 16.12.2015 № 1052 «Про затвердження Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій»: постанова [Електронний ресурс] // КМУ України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1052-2015-%D0%BF>

References

1. Alimov O.F. (2007). Psykholohichne zabezpechennia orhaniv i pidrozdiliv tsyvilnoho zakhystu: suchasnyi stan ta shliakhy vdoskonalennia [Psychological support of bodies and divisions of civil defense: the current state and ways to improve] Elektronnyi resurs / O.F. Alimov // Problemy ekstremalnoi ta kryzovoi psykholohii. – Vypusk 3. Chastyna 1. – Rezhym dostupu : https://nuczu.edu.ua/sciencearchive/ProblemsOfExtremeAndCrisisPsychology/vol3_1/01.pdf. (in Ukrainian).

2. Annenkova M.V. (2010). Kabinet psihologicheskoi rozgruzki – neobhodimost' ljubogo predpriiatija [Psychological unloading room is a necessity for any enterprise] / M.V. Annenkova, D.S. Ivanov // Visnyk Donbaskoi natsionalnoi akademii budivnytstva i arkhitektury. – 2010. – №4. – S. 226-228. (in Russian).

3. Horbenko D.A. (2018). Orhanizatsiino-pravovi ta metodychni zasady udoskonalennia diialnosti psykholohichnoi sluzhby MVS Ukrainy [Organizational and methodological principles of improving the activities of the psychological service of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine]: dys... na zdobuttia nauk. stupenia kand. yu. nauk za spetsialnistiu 19.00.06 / D.A. Horbenko. – Kyiv: NAVS, 2018. – 307 s. (in Ukrainian).

4. Dovidka pro stan psykologichnogo zabezpechennia organiv ta pidrozdiliv cyvil'nogo zaxystu u 2020 roci [Information on the state of psychological support of bodies and units of civil protection in 2020]. – K. : DSNS Ukrainy. – 5 s. (in Ukrainian).

5. Kodeks cyvil'nogo zaxystu Ukrainy [Code of Civil Protection of Ukraine] vid 2 zhovtnya 2012 roku № 5403-VI [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5403-17>. (in Ukrainian).

6. Psykholohichna sluzhba (2016) [Psychological service]: Pidruch. / [V.H.Panok (nauk. red.), A.H.Obukhivska, V.D.Ostrova ta in.]. – Kyiv : Nika-Tsentr, 2016. – 362 s. (in Ukrainian).

7. Nakaz DSNS Ukrainy vid 05.12.2018 № 707 «Pro zatverdzhennia Dovidnyka kvalifikatsiinykh kharakterystyk profesii pratsivnykiv u sferi tsyvilnoho zakhystu» [About the statement of the Handbook of qualification characteristics of professions of workers in the field of civil protection] Elektronnyi resurs // DSNS Ukrainy. – Rezhym dostupu : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0707388-18>. (in Ukrainian).

8. Nakaz MVS Ukrainy vid 31.08.2017 № 747 «Pro zatverdzhennia Poriadku psykholohichnogo zabezpechennia v Derzhavni sluzhbi Ukrainy z nadzvychainykh sytuatsii» [On approval of the Procedure for psychological support in the Civil Service of Ukraine for Emergencies] Elektronnyi resurs // MVS Ukrainy. – Rezhym dostupu: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1390-17/page>. (in Ukrainian).

9. Nakaz MNS Ukrainy vid 23.11.2004 № 187 «Pro zatverdzhennia Kontseptsii psykholohichnogo zabezpechennia sluzhbovoi diialnosti pratsivnykiv aparativ ta pidrozdiliv Ministerstva Ukrainy z pytan nadzvychainykh sytuatsii» [About the statement of the Concept of psychological maintenance of service activity of employees of devices and divisions of the Ministry of Ukraine concerning emergency situations]. – K. : MNS Ukrainy, 2004. – 3 s. (in Ukrainian).

10. Nakaz MNS Ukrainy vid 03.12.2003 №466 «Pro zatverdzhennia Instruksii pro poriadok pohlybenoho psykholohichnogo obstezhennia kandydativ na kerivni posady terytorialnykh orhaniv upravlin MNS Ukrainy ta Metodychnykh rekomendatsii z vyvchennia sotsialno-psykholohichnogo klimatu v kolektyvakh aparativ i pidrozdiliv MNS Ukrainy» [About approval of the Instruction on the order of in-depth psychological examination of candidates for leading positions of territorial bodies of management of the Ministry of Emergencies of Ukraine and Methodical recommendations on studying of social and psychological climate in collectives of devices and divisions of the Ministry of Emergencies of Ukraine] Elektronnyi resurs. – Rezhym dostupu: <https://psy.dsns.gov.ua/files/2016/5/18/466.pdf>. (in Ukrainian).

11. Nakaz MNS Ukrainy vid 10.04.2003 №103 «Pro zatverdzhennia Polozhennia pro kabinet psykholohichnogo rozvantazhennia osobovoho skladu derzhavnoi pozhezhnoi okhorony» [About the statement of the Situation on an office of psychological unloading of personnel of the state fire protection] Elektronnyi resurs // MNS Ukrainy. – Rezhym dostupu: <https://psy.dsns.gov.ua/files/2016/5/18/103.pdf>. (in Ukrainian).

Питання психології

12. Osnovy psykholohichnoho zabezpechennia diialnosti MNS (2009). [Basics of psychological support of the Ministry of Emergencies]: pidruchnyk / [Iu. V. Aleksandrov, M. V. Bolotskykh, O. P. Yevsiukov ta in.]. – Kharkiv: Universytet tsyvilnoho zakhystu Ukrainy, 2009. – 256 s. (in Ukrainian).

13. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 16.12.2015 № 1052 «Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Derzhavnu sluzhbu Ukrainy z nadzvychainykh sytuatsii» [On approval of the Regulations on the Civil Service of Ukraine for Emergencies]: postanova [Elektronnyi resurs] // KМУ Ukrainy. – Rezhym dostupu: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1052-2015-%D0%BF>. (in Ukrainian).

Резюме

Крышталь Н. А. кандидат психологических наук, профессор, Черкасский институт пожарной безопасности имени Героев Чернобыля НУГЗ Украины

Фомич Н. В. кандидат психологических наук, доцент, Черкасский институт пожарной безопасности имени Героев Чернобыля НУГЗ Украины

Дьячкова О. М. кандидат педагогических наук, Черкасский институт пожарной безопасности имени Героев Чернобыля НУГЗ Украины

ПСИХОЛОГИЧЕСКАЯ СЛУЖБА ГСЧС УКРАИНА КАК СУБЪЕКТ ВНЕДРЕНИЕ ИННОВАЦИОННЫХ РЕШЕНИЙ И ФОРМ РАБОТЫ КАБИНЕТА ПСИХОЛОГИЧЕСКОЙ РАЗГРУЗКИ ПЕРСОНАЛА ОССГЗ

Рассмотрена деятельность психологической службы ГСЧС Украины как организационной формы практической психологии и субъекта внедрения инновационных решений и форм работы кабинета психологической разгрузки персонала ОССГЗ. Раскрыта организационную структуру, направления, задачи и функции Службы. Выявлены особенности функционирования кабинета психологической разгрузки персонала ОССГЗ. Установлено, что, учитывая современное содержание деятельности персонала, устарелость нормативно-правовой базы, регламентирующей порядок работы кабинета, актуальными являются задачи, связанные с разработкой новой системы ее функционирования, где психологическая служба является субъектом внедрение инновационных решений и форм работы.

Ключевые слова: практическая психология; психологическая служба ГСЧС. Украины; кабинет психологической розгрузки; персонал ОССГЗ; профессиональная деятельность; инновационные решения и формы работы психолога.

Summary

Kryshtal M. A. Ph. D. in Psychology, Professor, Cherkasy Institute of Fire Safety named after Chernobyl Heroes of National University of Civil Defence of Ukraine

Fomych M. V. PhD in Psychology, associate professor, Cherkasy Institute of Fire Safety named after Chernobyl Heroes of National University of Civil Defence of Ukraine

Diachkova O. M. PhD in Pedagogy, Cherkasy Institute of Fire Safety named after Chernobyl Heroes of National University of Civil Defence of Ukraine

PSYCHOLOGICAL SERVICE OF THE STATE EMERGENCY SERVICE OF UKRAINE AS A SUBJECT OF INTRODUCTION OF INNOVATIVE DECISIONS AND FORMS OF WORKING OF THE CABINET OF PSYCHOLOGICAL RELIEF OF THE STAFF OF RESCUE SERVICE OF CIVIL DEFENCE

Introduction. *The activity of the psychological service of the State Emergency Service of Ukraine as the organizational form of practical psychology and as the subject of introduction of innovative decisions and forms of working of the cabinet of psychological relief of the staff of the rescue service of civil defence is considered in the article. The organizational structure, directions, tasks and functions of the Service are researched. The peculiarities of work of the cabinet of psychological relief of the staff of the rescue service of civil defence are found out.*

Питання психології

The purpose of the research is to define the directions, tasks and functions of the activity of the psychological service of the State Emergency Service of Ukraine as the subject of introduction of innovative decisions and forms of working of the cabinet of psychological relief of staff of the rescue service of civil defence.

Methods. Such complex of methods were used: philosophical (dialectical method – while studying the basic concepts of research of practical psychology and one of its organizational forms – psychological service of the State Emergency of Ukraine; hermeneutic – while interpretation the law acts; axiological – for the analysis of law and psychological literary sources); general scientific (history and law approach – for the explanation of the genesis of the main stages of the formation and development of psychological services; system-structured approach – during the theoretical analysis of scientific sources).

Conclusion. The psychological service of the State Emergency Service of Ukraine is one of the important areas of practical psychology. As a departmental service, it is created on the basis of the decision of the Collegium of the Ministry of Emergencies of Ukraine, in accordance with the concept of psychological provision of official activities of the staff of the Ministry of Emergencies of Ukraine № 187 dated November 23, 2004. The psychological service of the State Emergency Service of Ukraine works in two main directions: psychological protection of the population in conditions of emergencies and psychological support of the professional activity of the staff of rescue service of civil defence. The implementation of tasks concerning the latter today causes some difficulties, especially, concerning the work of the cabinet of psychological relief, the work of which does not correspond to the modern content of the work of the staff of rescue service, the level of science and practice of psychological provision of professional activity of the staff of rescue services. Therefore, the tasks that are connected with the development of a new system of functioning of psychological relief cabinet, where the psychological service of the State Emergency Service of Ukraine is the subject of introduction of innovative decisions and forms of work.

Key words: practical psychology, psychological service of the State Emergency Service of Ukraine, cabinet of psychological relief, staff of rescue service of civil defence, professional activity, innovative decisions and forms of work of psychologist.

Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів.
Recelved/Поступила: : 16.09.21.